

Kinderen willen écht gehoord worden Nieuwe kinderrechtencommissaris stelt eerste jaarverslag voor in Vlaams Parlement

Op 20 november, Internationale Kinderrechtendag, vraagt het Kinderrechtencommissariaat aandacht voor de belangrijkste knelpunten voor de kinderrechten in Vlaanderen.

Van september 2018 tot augustus 2019 namen meer dan 1.200 mensen contact op met het Kinderrechtencommissariaat. Vooral opvoedingsverantwoordelijken of familieleden (58%) die een vastgelopen situatie van een minderjarige voorleggen. Ook bezorgde professionelen (25%) uit onderwijs, welzijn, gezondheidszorg en migratie weten het Kinderrechtencommissariaat te vinden. Tot slot kloppen kinderen en jongeren (7%) zelf aan bij de Klachtenlijn. De meeste van die minderjarigen zijn 15, 16 of 17 jaar.

Meldingen over problemen op school spannen de kroon (31%). Ze gaan vooral over sancties en geweld. Dan volgen meldingen over problemen thuis (24%), vaak in scheidingen. Op de derde plaats komen problemen in hulp aan minderjarigen (24%). Daarna volgen kinderen op de vlucht (6%) en contacten met justitie en politie (5%).

Kersvers kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens:

‘Het kinderrechtenverdrag bestaat dertig jaar. Kinderen hebben extra rechten omdat ze minderjarig zijn. Kinderrechten zijn universeel en er valt niet over te onderhandelen. Maar elke situatie is anders en elk kind is anders: hoe we die rechten in een concrete situatie waarmaken, kan dus verschillen. Daarom moeten we het kind weer centraal stellen. Dat kan alleen door goed te luisteren naar kinderen en jongeren. Iets wat volwassenen nog te vaak vergeten. Soms is het excuus dat er snel beslissingen nodig zijn. Of soms dat ze nog jong zijn. Of dat ze zelf niet weten wat in hun belang of “voor hun eigen bestwil” is.

Kinderen en jongeren vragen betrokken te worden bij beslissingen die hun leven beïnvloeden. Ze willen dat hun stem gehoord wordt door de rechter, door hun ouders en door professionals als hun ouders uit elkaar gaan. Ze willen meer betrokken worden bij hun hulpverleningstraject. Of op school over het sanctiebeleid of over pesten. Geef kinderen mee de touwtjes in handen als het over hun leven gaat. Hun kijk opent vaak andere wegen om tot oplossingen te komen.’

Geef kinderen mee de touwtjes in handen als het over hun leven gaat:

- Luister naar het kind achter de leerling. Kijk naar het kind achter het gedrag. Stem onderwijs en welzijn beter op elkaar af om schooluitval te verminderen.
- Versterk de stem van jongeren in de jeugdhulp door sterker in te zetten op vertrouwenspersonen en cliëntoverleg.
- Garandeer dat de rechter kinderen hoort als ze erom vragen als hun ouders uit elkaar gaan of als de situatie onleefbaar is. Geef ze een eigen rechtsingang.

Luister naar het kind achter de leerling en verminder zo de kans op schooluitval

Sommige leerlingen slepen zich naar school of raken zelfs helemaal niet meer op school. Heel wat jongeren haken al af vóór ze hun diploma halen. In het schooljaar 2016-2017 waren dat 11 % van de Vlaamse jongeren.

Ze voelen zich niet goed in hun vel of vinden geen aansluiting meer bij de school. De redenen zijn heel divers: ze worden gepest, de lessen zijn niet uitdagend genoeg, het gaat niet goed thuis, ze hebben een beperking en worden daar te weinig in ondersteund, ze liepen trauma's op of hun verblijfsrecht is onzeker. Leerkrachten en leerlingenbegeleiders merken het vaak eerst als een leerling zich anders gedraagt of niet goed in zijn vel zit. Ze hebben een belangrijke signaalfunctie. Net daarom is het zo belangrijk dat scholen het kind achter de leerling zien.

Pesten herhaalt zich, dokter zet haar thuis

Lore is 17 en zit in het laatste jaar op een secundaire school. Ze vertelt aan de telefoon dat ze op die school vorig jaar extreem gepest werd: ze kreeg ongepaste opmerkingen, werd uitgesloten, bedreigd. Samen met haar ouders had ze een gesprek met de directeur en later ook met het CLB. De school haalde er een externe organisatie bij die voor de hele klas een dag teambuilding opzette om herstelgericht te werken. Alle leerlingen ondertekenden een pestcontract en alle ouders werden betrokken bij en geïnformeerd over de aanpak. Het werkte.

Maar in het begin van het nieuwe schooljaar begonnen de pesterijen opnieuw. De inspanningen van vorig jaar waren helemaal tenietgedaan. Lore sprak opnieuw de directeur aan. Maar voor de school was er geen vuiltje aan de lucht. Het probleem was toch opgelost? Lore krijgt de raad er zich niets van aan te trekken. Dat lukt haar niet. Ze ontwikkelt psychosomatische klachten en gaat hyperventileren. De dokter houdt haar thuis. Tot januari, want dan wordt ze 18 en ze wil niet meer terug naar school. Ze heeft zich ingeschreven bij de Examencommissie.

Lange procedure heeft impact op school

Abdullah (17j) zegt dat hij zich door het lange wachten moeilijk kan motiveren voor school. 1.219 dagen is hij al in België. 594 dagen duurde zijn procedure bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Al die tijd kon hij niet mee op vakantie naar het buitenland, kon hij geen vakantiejob doen. Hij heeft ook geen identiteitskaart, wat problemen geeft om naar de bibliotheek of naar een recreatiedomein te gaan.

Gedrag laat te wensen over, maar uitsluiting is niet te rechtvaardigen

Felix is 16 jaar en mailt dat hij na de paasvakantie definitief uitgesloten is van school. De school sloot hem uit nadat ordemaatregelen en intensieve individuele begeleiding door de leerlingenbegeleiding niet het gewenste resultaat opleverden. Als Felix vertelt over de contacten met de leerlingenbegeleiding lijken die gesprekken vooral te gaan over de gedragskaart en de negatieve opmerkingen van de leerkrachten op die kaart. Op geen enkel moment werd met Felix gekeken naar de oorzaken van zijn gedrag, wat hem zo weerspanning en nonchalant maakt en hoe hij daarmee kan omgaan om positiever te reageren. Dat had de meerwaarde van leerlingenbegeleiding kunnen zijn, naast die gedragskaart. In de argumenten om in beroep te gaan, focusten we daarop. Na het beroep laat Felix weten dat hij op school mag blijven, onder strikte voorwaarden. Hij ging samen met zijn ouders zelf op zoek naar externe begeleiding en start met wekelijkse gesprekken.

Betrek jongeren bij het beleid over schooluitval. Neem signalen van kinderen in kwetsbare situaties serieus door ze toegang te geven tot ondersteunende diensten zodat ze in hun kracht kunnen herstellen.

Versterk de stem van jongeren in de jeugdhulp door extra in te zetten op vertrouwenspersonen en cliëntoverleg

Sommige jongeren hebben nog altijd het gevoel dat de hulpverlening het overneemt. In de vragen en klachten over jeugdhulp merken we dat het recht van jongeren op bijstand door een vertrouwenspersoon niet genoeg gekend is. Toch zijn die vertrouwenspersonen er om de stem van de jongeren te versterken en ze als vaste waarde en aanspreekpunt te ondersteunen in hun jeugdhulptraject. Hun ouders zijn er niet altijd om het voor hen op te nemen. De vertrouwenspersoon is een officieel erkende figuur die de jongere ondersteunt om zijn rechten uit te oefenen. De jongere kan er terecht met al zijn vragen en bedenkingen en kan hem meevragen naar een overleg met jeugdhulpverleners. Hij moet geïnformeerd worden over alle beslissingen over zijn jongere in de jeugdhulp.

Mag een jongere zelf een vertrouwenspersoon aanduiden?

Een begeleidster van een MPI belt de Klachtenlijn voor advies over de vertrouwenspersoon van Lisa (10). Zij werd in het MPI geplaatst omdat haar ouders in een vechtscheiding zitten, wat de ontwikkeling van het meisje belemmert. Ze had een vertrouwenspersoon gekregen van een vzw. Nu komt er bij de begeleidster een vrouw die zegt dat zij de vertrouwenspersoon wil zijn. De moeder is akkoord, maar de vader weigert. Lisa zelf wil haar ook wel als vertrouwenspersoon. De begeleidster vraagt zich af hoeveel inspraak Lisa daarin heeft. Is het aan de ouders om te beslissen of mag zij zelf iemand aanwijzen? Ze is tenslotte nog maar 10 jaar.

Zou een vertrouwenspersoon Milan sneller meer beslissingsmacht geven?

Milan, 15 jaar, is door de jeugdrechter in een voorziening geplaatst. Met zijn moeder heeft hij sporadisch contact, zijn vader ziet hij niet meer. Milan gaat regelmatig op bezoek bij een koppel dat hij goed kent. Zij zijn steunfiguren voor hem en hij noemt ze zijn steungezin. Het valt Milan zwaar dat de voorziening elke vraag om op bezoek te mogen gaan bij het steungezin voorlegt aan zijn ouders. Ook aan zijn vader met wie hij geen contact meer heeft of wil. De uitleg van de voorziening is dat de ouders nog wel het ouderlijk gezag dragen en dus mee beslissen met wie Milan contact heeft. Ook zijn vraag om op weekend te mogen gaan in het steungezin moet hij eerst voorleggen aan de consulent. Milan vindt het erg moeilijk dat zijn ouders die geen opvoedingsrol kunnen opnemen, zoveel geïnformeerd worden en zelfs nog mee mogen beslissen. En als het zijn ouders niet zijn, dan is het de consulent die advies moet geven. Milan wil meer aandacht voor zijn eigen vraag en voor wat hij zelf nodig heeft.

Het cliëntoverleg in de jeugdhulp is een andere manier om jongeren sterker te betrekken bij hun hulpverleningstraject. Als alle partijen rond de tafel zitten, krijg je een gesprek, niet *over*, maar *met* de jongeren zelf. De jeugdhulpdossiers die onze Klachtenlijn bereiken, maken duidelijk dat de hulpverleners zelf nog maar weinig cliëntoverleg organiseren en dat weinig kinderen, jongeren en ouders die mogelijkheid kennen.

Betrek jongeren zelf bij hun hulpverleningstraject door als beleid en jeugdhulpvoorziening sterker in te zetten op vertrouwenspersonen en cliëntoverleg. En maak die mogelijkheden beter bekend.

Garandeer dat de rechter kinderen hoort als ze erom vragen als hun ouders uit elkaar gaan of als de situatie onleefbaar is

In rechtbanken worden kinderen en jongeren nog te vaak niet betrokken bij belangrijke beslissingen over hun leven. Of hun vragen worden niet serieus genomen. Het raakt ze nogal als volwassenen hun vragen afdoen als: 'Ach, dat is beïnvloeding door een van de ouders.' Nog vreemder vindt een kind van 10 het als de rechter zijn zus van 12 wel hoort maar zijn eigen vraag gewoon negeert. Toch zijn rechters verplicht om ook kinderen die nog geen 12 jaar zijn te horen als ze daarom vragen. Rechters doen dat niet altijd. Niet bij de familierechtbank en niet bij het hof van beroep. Rechters dwingen kinderen soms met dwangsommen tot bezoek bij grootouders of de andere ouder.

Soms willen jongeren zelf de stap kunnen zetten naar een andere verblijfsregeling omdat ze ondertussen ouder zijn en hun leven anders zien.

Doordat ze geen eigen rechtsingang hebben, kunnen minderjarigen nergens op eigen houtje aanklaarten hoe rechterlijke uitspraken of handelingen van hun ouders invloed hebben op hun welzijn of op de leefbaarheid van hun situatie.

Nooit reactie op vraag om gehoord te worden

Lars is 10 jaar. Zijn ouders zitten weer bij de rechter. Hij wil de rechter vertellen dat zijn ouders veel ruzie maken wat niet leuk is en dat hij op woensdagnamiddag extra naar zijn vader wil want die werkt dan altijd thuis. Die kan hem dan naar de voetbaltraining brengen. Zijn moeder is niet zo'n voetbalfan.

Hij schrijft de rechter dat hij graag zelf met hem wil spreken. Na een maand nog altijd geen antwoord. De ouders moeten een week later naar de rechtbank voor de zitting. Daar zegt de rechter dat hij de brief gekregen heeft en dat hij in principe moet ingaan op de vraag van het kind maar dat hij nog even wacht om te bekijken wat hij ermee gaat doen. Uiteindelijk krijgt Lars nooit een antwoord op zijn brief.

Naar grootouders of dwangsom

Een vader neemt contact op voor zijn twee kinderen, 11 en 8 jaar. Er zijn al een tijd moeilijkheden met de grootouders. Omdat familiale bemiddeling mislukte, zijn ze na een vonnis van de familierechtbank bezoeken opgestart in een neutrale bezoekeruimte. Ook daar liepen de spanningen te hoog op. De kinderen zeiden dat het zo niet meer ging. De rechtbank besliste geen gedwongen bezoeken op te leggen. Maar de grootouders gaan in beroep. De kinderen willen zelf spreken met de rechter maar die weigert. De beslissing is inmiddels genomen: de kinderen moeten om de twee maanden een dag naar hun grootouders met onmiddellijk 250 euro dwangsom. De kinderen zijn razend. Hun vader vindt dat als de rechter zo'n beslissing neemt, hij dat dan ook maar zelf moet verantwoorden en uitleggen aan de kinderen.

Sensibiliseer en ondersteun rechters om kinderen te horen als ze erom vragen. Zorg voor een eigen rechtsingang voor minderjarigen zodat ze een eigen procedure kunnen opstarten en hun belangen op de eerste plaats komen.

Einde bericht

Interview met de kinderrechtencommissaris?

Hilde Cnudde, communicatieadviseur

hilde.cnudde@vlaamsparlement.be

Direct: 02-552 41 06 – Mobiel: 0473-98 04 09 – Secr.: 02-552 98 00

Meevolgen kan ook via de livestream op: <https://youtu.be/askVf4LsnwI>

Het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat staat vanaf 20 november 2019 om 12.30 u online op:

<https://www.kinderrechtencommissariaat.be/persberichten-en-opiniestukken>

Opkomen voor kinderrechten

Elke dag krijgt het Vlaams Kinderrechtencommissariaat signalen van kinderen, jongeren en professionals. Het bemiddelt, onderzoekt klachten en adviseert het beleid. Altijd met het oog op de goede naleving en toepassing van kinderrechten in Vlaanderen.

Het Kinderrechtencommissariaat is de Vlaamse pleitbezorger van kinderrechten, opgericht door het Vlaams Parlement.

www.kinderrechtencommissariaat.be

@KRcommissaris

#JvKRC19